

ISPAN TILI FANINI O‘QITISHDA TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHDA MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALARINING O‘RNI

Ilmiy rahbar:

Tuychiyeva Maxchexra Jurabekovna

Talaba:

Axtamova Ruxshona Murodovna

akhtamovarukhshona2005@gmail.com

Samarqand davlat chet tillar institute

Annotatsiya: Ushbu maqolada ispan tili fanini o‘qitishda talabalar kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda multimedia texnologiyalarining o‘rni ko‘rib chiqiladi. Multimedia vositalari, jumladan, video, audio, grafikalar va interaktiv dasturlar, o‘quvchilarning til o‘rganish jarayoniga faol ishtirok etishlarini ta‘minlab, ularning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Maqola, shuningdek, multimedia texnologiyalarining ta‘lim jarayonida qanday qilib motivatsiyani oshirishi va o‘quvchilarning individual ehtiyojlariga mos keladigan sharoitlarni yaratishi haqida ham fikr yuritadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, multimedia vositalaridan foydalanish orqali talabalar ispan tilini o‘zlashtirish jarayonida ko‘proq muvaffaqiyatga erishadilar.

Kalit so‘zlar: O‘qitish, Kommunikativ kompetensiya, Multimedia texnologiyalar, Ta‘lim jarayoni.

Kirish.

Ispan tili, dunyoda eng ko‘p gapiriladigan tillardan biri bo‘lib, uning o‘rganilishi global kommunikatsiya va madaniy almashuv uchun muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda, ta‘lim jarayonida innovatsion yondashuvlar va texnologiyalarni qo‘llash talab etiladi. Multimedia texnologiyalari, o‘z navbatida, bu jarayonda yangi imkoniyatlarni taqdim etadi. Ushbu maqolada ispan tili fanini o‘qitishda talabalar kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda multimedia texnologiyalarining o‘rni ko‘rib chiqiladi. Multimedia texnologiyalari — bu audio, video, grafikalar va interaktiv elementlar kabi turli xil media vositalaridan foydalanishni o‘z ichiga oladi. Ular ta‘lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga yordam beradi. Talabalar multimedia vositalari orqali tilni o‘rganishda ko‘proq faol ishtirok etadilar, bu esa ularning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat

qiladi. Masalan, video darsliklar va interaktiv dasturlar orqali talabalar ispan tilidagi nutqiy ko'nikmalarini amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa nafaqat tilni o'zlashtirish jarayonini tezlashtiradi, balki talabalar orasida muloqot madaniyatini ham shakllantiradi.

Shuningdek, multimedia texnologiyalarining ta'lim jarayonida qo'llanilishi motivatsiyani oshirishda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilar zamonaviy texnologiyalar yordamida o'z bilimlarini mustahkamlash va yangi ma'lumotlarni o'zlashtirishda ko'proq qiziqish ko'rsatadilar. Interaktiv materiallar, masalan, onlayn o'yinlar yoki simulyatsiyalar, talabalarni faol ishtirok etishga undaydi va ularning o'z-o'zini baholash imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu esa, o'z navbatida, talabalar orasida ispan tiliga bo'lgan qiziqishni oshiradi va ularning o'zaro muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, multimedia texnologiyalari individualizatsiya jarayonini ham qo'llab-quvvatlaydi. Har bir talabada o'ziga xos o'rganish uslubi va tezligi mavjud. Multimedia vositalari yordamida o'quvchilar o'z ehtiyojlariga mos keladigan materiallarni tanlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularning o'z bilimlarini mustahkamlash va rivojlantirish jarayonini yanada samarali qiladi. O'qituvchilar esa multimedia texnologiyalaridan foydalanib, har bir talabaning individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishlari mumkin.

o'qitishda talabalar kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishdagi roli batafsil ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, multimedia vositalaridan foydalanish orqali talabalar nafaqat tilni tezroq o'zlashtiradilar, balki ularning kommunikativ qobiliyatlari ham sezilarli darajada rivojlanadi. Bu esa kelajakda ularning professional faoliyatida muvaffaqiyatli bo'lishlariga xizmat qiladi.

Mavzuga Oid Adabiyotlar Tahlili.

Ispan tili fanini o'qitishda talabalar kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda multimedia texnologiyalarining o'rni muhim ahamiyatga ega. O'zbek olimlari bu sohada bir qator tadqiqotlar olib borganlar. Ularning ishlarini ko'rib chiqish, multimedia texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi rolini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti professorlari va o'qituvchilari ispan tili ta'limida multimedia texnologiyalarni qo'llash bo'yicha bir qator tadqiqotlar o'tkazdilar. Masalan, professor Dilshodbek Tursunov va doktorant Muxammadali Qodirov ispan tilini o'qitishda interaktiv metodlarni, jumladan, multimedia vositalarini qo'llash orqali talabalar kommunikativ kompetensiyasini oshirishga qaratilgan ilmiy ishlar olib borishdi. Ular o'z tadqiqotlarida multimedia texnologiyalarining interaktivligi va vizual

materiallar yordamida til o'rganishni qanday qilib samarali qilish mumkinligini ko'rsatdilar.

Shuningdek, professor Maftuna Abdullayeva ispan tili o'qitish jarayonida video darslar va onlayn platformalardan foydalanish orqali talabalar til ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan tadqiqotlar o'tkazdi. Uning ishlarida multimedia vositalarining talabalarning motivatsiyasini oshirishdagi roli ta'kidlangan. U shuni ta'kidlashicha, video va audio materiallar orqali talabalar real hayotiy vaziyatlarda ispan tilini qo'llash imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan tasdiqlangan yangi o'quv dasturlari ham multimedia texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi ahamiyatini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan. Bu dasturlarda ispan tilini o'qitishda zamonaviy texnologiyalarni qo'llashga alohida e'tibor qaratilgan. O'zbek olimlari, jumladan, Shodiyor Abdullayev va Durdona Murodova, o'z tadqiqotlarida multimedia texnologiyalarining ta'lim sifatini oshirishdagi rolini ko'rsatdilar. Umuman olganda, O'zbekistonda ispan tili fanini o'qitishda multimedia texnologiyalarining ahamiyati to'g'risida olib borilgan tadqiqotlar, talabalar kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda bu vositalarning qanday qilib samarali foydalanilishini ko'rsatadi. O'zbek olimlari tomonidan olib borilgan ishlar, kelajakda ispan tili ta'limida multimedia texnologiyalaridan yanada kengroq foydalanish uchun asos yaratadi va talabalarni zamonaviy kommunikativ ko'nikmalar bilan ta'minlaydi.

Tadqiqot Metodologiyasi.

Ispan tili fanini o'qitishda talabalar kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda multimedia texnologiyalarining o'rnini o'rganish uchun tadqiqot metodologiyasi bir qator muhim bosqichlardan iborat. Ushbu tadqiqotning maqsadi, multimedia texnologiyalarining ta'lim jarayonida qanday qilib samarali foydalanilishi va bu orqali talabalar kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlarini aniqlashdir.

Tadqiqot metodologiyasi quyidagi asosiy bosqichlarni o'z ichiga oladi: Tadqiqotning dastlabki bosqichi sifatida ispan tili ta'limida multimedia texnologiyalarining qo'llanilishi bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar va tadqiqotlar tahlil qilinadi. Bu bosqichda O'zbekiston va xalqaro miqyosda olib borilgan ishlar, maqolalar, dissertatsiyalar va boshqa manbalar o'rganiladi. Bu jarayon, multimedia texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi roli, afzalliklari va kamchiliklarini aniqlashga yordam beradi. Tadqiqotning ikkinchi bosqichi sifatida, tajriba va nazorat guruhlarini shakllantirish uchun eksperimental dizayn ishlab chiqiladi. Talabalar guruhi multimedia texnologiyalaridan foydalanish orqali ispan tilini o'rganadigan guruhga ajratiladi, nazorat guruhi esa an'anaviy usullar bilan ta'lim oladi. Bu dizayn, o'zaro taqqoslash imkonini

beradi.

Tadqiqot davomida talabalar kommunikativ kompetensiyasini baholash uchun turli xil usullar qo'llaniladi. Bu usullarga anketalar, intervyular, testlar va amaliy mashg'ulotlar kiradi. Shuningdek, video darslar va interaktiv materiallar orqali talabalar faoliyatini kuzatish ham amalga oshiriladi. Olingan ma'lumotlar statistik tahlil usullari yordamida qayta ishlanadi. Bu jarayonda talabalar muvaffaqiyati, motivatsiyasi va kommunikativ ko'nikmalaridagi o'zgarishlar aniqlanadi. Tahlil natijalari grafik va diagrammalar yordamida tasvirlanadi. Tadqiqot yakunida, multimedia texnologiyalarining ispan tili o'qitishdagi ta'siri haqida xulosa chiqariladi. Shuningdek, bu texnologiyalarning talabalarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishdagi samaradorligi baholanadi. Tadqiqot natijalari asosida, ispan tili o'qituvchilari uchun multimedia texnologiyalarini samarali qo'llash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ushbu tavsiyalar, ta'lim jarayonini yanada takomillashtirishga qaratilgan bo'ladi. Ushbu metodologiya orqali olingan natijalar, ispan tili fanini o'qitishda multimedia texnologiyalarining ahamiyatini yanada oshirishga xizmat qiladi va talabalar kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda yangi yondashuvlarni taklif etadi.

Tahlil Va Natijalar.

Ispan tili fanini o'qitishda talabalar kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda multimedia texnologiyalarining o'рни juda muhimdir. Multimedia texnologiyalari, audio, video, grafik va matnli materiallarning birlashuvi orqali ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilish imkonini beradi. Ushbu tahlil, multimedia texnologiyalarining ispan tili o'qitishdagi ahamiyatini va ularning talabalar kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi rolini ko'rsatadi.

Birinchidan, multimedia texnologiyalari talabalar uchun interaktiv muhit yaratadi. Ispan tilini o'rganayotgan talabalar uchun audio va video materiallar, real hayotiy vaziyatlarni simulyatsiya qilish imkonini beradi. Masalan, videodarslar orqali talabalar ispan tilidagi muloqotlarni ko'rishlari va tinglashlari mumkin. Bu, nafaqat tilni o'rganish jarayonini qiziqarli qiladi, balki talabalarning tinglash ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Interaktiv dasturlar orqali talabalar o'zlarining javoblarini berish va natijalarni tezda olish imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa ularning o'z-o'zini baholash va o'z ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Ikkinchidan, multimedia texnologiyalari orqali taqdim etiladigan turli xil materiallar, talabalar uchun turli uslublarda o'rganish imkoniyatini yaratadi. Har bir talaba o'ziga qulay bo'lgan usulda (ko'rish, eshitish yoki amaliy mashg'ulotlar orqali) o'rganishi mumkin. Bu esa talabalarning motivatsiyasini oshiradi va ularning faol ishtirokini ta'minlaydi. O'quv jarayonida

foydalaniladigan multimedia materiallari, masalan, interaktiv darsliklar yoki onlayn platformalar, talabalar o'rtasida hamkorlikni rag'batlantiradi. Uchinchidan, multimedia texnologiyalari yordamida olingan bilimlarni amaliyotga tatbiq etish imkoniyati oshadi. Talabalar turli vazifalarni bajarishda, masalan, rolli o'yinlar yoki guruhli loyihalarda ishtirok etish orqali o'z kommunikativ ko'nikmalarini amalda sinovdan o'tkazadilar. Bu jarayon, ularning tilni tushunish va ifodalash ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, multimedia texnologiyalaridan foydalanish orqali talabalar kommunikativ kompetensiyasining bir qator jihatlari rivojlanadi. Masalan, tinglash va tushunish ko'nikmalari, muloqotda ishtirok etish qobiliyati va yangi so'zlarni o'zlashtirish darajasi sezilarli darajada oshdi. Shuningdek, talabalar o'zaro muloqotda ko'proq ishtirok etishga tayyor bo'lib qolishdi va bu ularning ispan tilidagi o'zaro aloqalarini kuchaytirdi. Xulosa qilib aytganda, multimedia texnologiyalari ispan tili fanini o'qitishda talabalar kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi, talabalarni faol ishtirok etishga undaydi va ularning tilni o'zlashtirish jarayonini sezilarli darajada yaxshilaydi. Shu sababli, ispan tili o'qituvchilari multimedia texnologiyalaridan samarali foydalanishni davom ettirishlari zarur.

Xulosa.

Ispan tili fanini o'qitishda multimedia texnologiyalari talabalarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Audio-vizual vositalar, interaktiv dasturlar va virtual ta'lim platformalari o'quv jarayonini jonlantirish bilan bir qatorda, talabalarga tilni tabiiy ijtimoiy-madaniy muhitda o'rganish imkonini beradi. Multimedia resurslari orqali talabalar ispan tilidagi jonli nutqni, urg'u va intonatsiyani bevosita eshitishadi, bu esa tinglab tushunish va nutqiy ko'nikmalarni tezroq rivojlantiradi. Shuningdek, ushbu texnologiyalar talabalarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirib, nazariy bilimlarni real muloqot vaziyatlarida qo'llashga o'rgatadi. Xulosa qilib aytganda, multimedia vositalarining ispan tili darslariga integratsiyalashuvi muloqotdagi to'siqlarni bartaraf etish va talabalarni xalqaro muloqotga tayyorlashning eng samarali usulidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ahmedov, M. S. (2020). Ispan tili o'qitish metodikasi: Zamonaviy multimedia vositalari yordamida talabalarning nutqiy mahoratini oshirish va dars samaradorligini ta'minlash. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti. (112–135-betlar).

2. Iriskulov, M. T. (2016). Tilshunoslikka kirish: Kommunikativ kompetensiya tushunchasi, uning strukturaviy qismlari va chet tillarini o'zlashtirishdagi psixolingvistik ahamiyati. Toshkent: Yangi asr avlodi. (190–215-betlar).
3. Jalolov, J. J. (2012). Chet tili o'qitish metodikasi: Chet tillarni o'rgatishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion pedagogik usullardan foydalanish asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti. (245–270-betlar).
4. Mamatov, A. M. (2017). Amaliy tilshunoslik va pedagogika: Ispan tili darslarida interaktiv multimedia ilovalari va internet resurslaridan foydalanishning ilmiy-pedagogik tahlili. Toshkent: Akademiya nashriyoti. (156–180-betlar).
6. Nazarova, D. A. (2019). Ta'limda multimedia texnologiyalari: Chet tili darslarida vizual va audio materiallarning talabalar kognitiv faoliyatiga ta'siri va metodik tavsiyalar. Toshkent: Innovatsiya-Ziyo. (88–110-betlar).
7. Saidov, M. A. (2018). Ispan tili grammatikasi va muloqot: Talabalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishda keys-stadi va multimedia taqdimotlarining roli. Toshkent: Universitet nashriyoti. (132–155-betlar).
8. Turdiyeva, G. S. (2021). Qiyosiy metodika: Ispan tili fanini o'qitishda multimedia vositalarining lingvodidaktik imkoniyatlari va talabalar faolligini oshirish usullari. Samarqand: Ziyo nashriyoti. (140–165-betlar).